

การประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านบุญบันดาล หมู่ 2 ต.กลางดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา

นางพัศตร์สุวรรณ คียิ่ง

ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

พักตร์สุวรรณ คียิ่ง : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านบุญบันดาล หมู่ 2 ตำบลกลางดง
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ดร.สุนิทยา เกื่อนนาคี

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะประเมินโครงการของกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาล หมู่ 2 ระหว่างเดือน ธันวาคม 2544 ถึง กรกฎาคม 2545 กรณีศึกษาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน การบริหารของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด ซึ่งในการประเมินผลครั้งนี้ได้ใช้ แบบรายงาน (บร.) ต่าง ๆ รวมไปถึงแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ เข้ามาเป็นตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา คือ ชาวบ้านทั่วไป สมาชิกผู้กู้ คณะกรรมการ ผู้นำหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านบุญบันดาลว่ามีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพียงไร การบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาลเป็นไปตามหลักการ บริหารหรือการจัดการที่ค่อนข้างสมบูรณ์ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์การ การควบคุมงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จะยืนยันถึงศักยภาพของหมู่บ้านบุญบันดาลได้เป็นอย่างดี

ผลการประเมินตามวัตถุประสงค์ในหมู่บ้านบุญบันดาลนั้น การเกิดกองทุนได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดีและได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากทางภาครัฐ การบริหารกองทุนคณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินงานและแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นในการประกอบอาชีพทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล โดยมีบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านเข้ามามีบทบาทให้การเป็นตัวเชื่อมโยง การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ภายในหมู่บ้านขึ้น

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

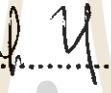
หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมิน โครงการของ
สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์คร. สุนติยา เกื่อนนาดี)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์คร. สุนติยา เกื่อนนาดี)

ฉัตรเดช จำนวดวี
.....
(อาจารย์นิศาสล จำนงศรี)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาจัดการและการ
ประเมิน โครงการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

- 9 ต.ค. 2545

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์ ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ให้ความรู้ ให้คำปรึกษาแนะนำจากกลุ่มบุคคล และหลายๆท่านอย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงาน ประเมิน อาทิเช่น

อาจารย์ดร.ศุภนิคยา เกื่อนนาดี อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

คณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ

คุณจารย์เสมรุ์ พิมพบุตร พัฒนาการอำเภอปากช่องที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน

นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านบุญบันดาล ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

ท้ายนี้ขอกราบรำลึกถึงพระคุณ บิดา มารดา และครูอาจารย์ทุกท่านที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษา และประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้ประเมินประสบความสำเร็จในชีวิต

พัทตร์สุวรรณ คียิ่ง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภูมิและตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมิน โครงการ.....	3
บทที่ 2 ทัศนวิสัยวรรณกรรม	4
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	4
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544.....	5
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	7
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	8
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	9
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	11
7. หลักการประเมิน โครงการแบบชีพพีโมเดล.....	13

เรื่อง	หน้า
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	14
9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ.....	14
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ.....	16
1. รูปแบบการประเมิน.....	16
2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	18
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	19
4. ตัวแปร ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ และวิธีการเก็บข้อมูลตามรูปแบบการประเมิน	20
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	29
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	29
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	30
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	30
2. ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม.....	35
3. ผลการประเมินวาทเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้.....	38
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ.....	39
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	41
1. วัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ.....	41
2. วิธีดำเนินการ.....	41
3. ผลการดำเนินการ.....	42
4. อภิปรายผล.....	42
5. ข้อเสนอแนะ.....	42
บรรณานุกรม.....	44
ภาคผนวก.....	45
ภาคผนวก ก แบบรายงาน บร 1 – บร 12.....	46
ภาคผนวก ข การเสนอรูปภาพบริบทหมู่บ้านนุญบันดาล.....	95
ภาคผนวก ค แบบติดตามสังเกตการณ์เลือกคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านนุญบันดาล (กทบ.1).....	99

เรื่อง	หน้า	
ภาคผนวก ง	คำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมฯ(กทบ.2)	101
ภาคผนวก จ	ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544	112
ภาคผนวก ฉ	ระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารการจัดการ กองทุนหมู่บ้านนุญบันศาล พ.ศ.2544.....	134
ภาคผนวก ช	แผนที่หมู่บ้านนุญบันศาล.....	148
ภาคผนวก ซ	แผนที่ตำบลกลางดง อ.ปากช่อง.....	150

สารบัญแผนภูมิ - ตาราง

แผนภูมิที่	หน้า
1. ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	17

ตารางที่	
1. ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการ เก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินบริบท.....	20
2. ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการ เก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินปัจจัย.....	23
3. ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการ เก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินกระบวนการ.....	24
4. ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการ เก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลผลิต.....	27
5. จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะประชากร.....	32
6. จำนวนของการประกอบอาชีพและจำนวนที่ดิน.....	34
7. รายได้ของประชากรในหมู่บ้านต่อปีของแต่ละครอบครัว.....	34

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากประเทศไทยต้องเผชิญปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศอ่อนแอ ผลของวิกฤตเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมากระทบถึงสังคมและขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม โดยสังเกตได้จากปัญหาการว่างงาน ปัญหาการขายบริการทางเพศ และปัญหายาเสพติด เป็นต้น ดังนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นต้องเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในอุดมการณ์และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยแก่ประชาชนทั่วประเทศ

นโยบายเร่งด่วนอย่างหนึ่งของรัฐบาลชุดนี้คือ เรื่องเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาทเป็นมาตรการหนึ่ง ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติครั้งนี้เพื่อลดปัญหาความยากจน ลดภาระหนี้สิน นำไปสู่สร้างงานสร้างรายได้ แก้ปัญหาคนว่างงาน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง คนชนบทสามารถลืมตาอ้าปากได้บ้าง เป็นการให้ความสำคัญด้านการเสริมสร้างศักยภาพ“คน” เมื่อประชาชนมีรายได้ก็จะทำให้ครอบครัวมีรายได้และประเทศมีรายได้ทำให้พื้นภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในอนาคตและเปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจะประสบความสำเร็จได้จะต้องเน้นการพัฒนาประชาชนและสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง เน้นไปที่ตำบล /ชุมชน เพื่อให้ชุมชนคิดเป็น ทำเป็นและร่วมแก้ไขปัญหามุมชนด้วยตนเอง

ดังนั้นเพื่อที่จะทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านของแต่ละชุมชนท้องถิ่นบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดรัฐบาลจึงเห็นสมควรให้มีการประเมินและติดตามผลการดำเนินการกองทุนแต่ละหมู่บ้านว่ามีจุดแข็งจุดอ่อนในการบริหารกองทุนอย่างไร โดยการจ้างบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแต่ละกองทุนเป็นผู้เข้าไปทำการศึกษาวิจัยและทำการประเมินความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในรูปแบบของสารนิพนธ์

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อที่จะทราบว่าคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีกระบวนการที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายหรือไม่และมากน้อยเพียงใด โดยที่เป้าหมายต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่ ความสามารถในการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ชุมชนมีการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้เริ่ม เพื่อแก้ปัญหาตนเอง

2. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของชาวบ้านในหมู่บ้านบุญบันดาลและเพื่อที่จะทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด
3. เพื่อที่จะได้ทราบปัจจัยที่เป็นตัวส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นตัวขัดขวางการดำเนินการบริหารกองทุนหมู่บ้านให้บรรลุเป้าหมาย

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

กรอบแนวคิดทฤษฎีในการประเมินโครงการมีผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินที่นำเสนอแนวคิดต่างๆ ไว้หลากหลายแนวคิดด้วยกัน (การประเมินเพื่อพัฒนา : 83 - 90) ได้แก่

1. แนวคิดของครอนบาค เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลนั้นเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษาและนำเสนอหลักการว่าประเมินโครงการด้านการเรียนการสอนไม่ควรประเมินเฉพาะจุดมุ่งหมายของโครงการเท่านั้นแต่ควรจะมีการพิจารณาประเมินผลกระทบข้างเคียงที่เกิดจากโครงการด้วย

2. แนวคิดการประเมินของสคริพเวน เป็นการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน

3. แนวคิดของอัลคิน คือกระบวนการคัดเลือก การประมวลผลข้อมูลและการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอข้อมูลต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจหรือใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการเลือกการดำเนินโครงการ ซึ่งอัลคินได้นำเสนอแนวคิดการประเมินที่เป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การประเมินจุดประสงค์ จนกระทั่งประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ

- 4.แนวคิดของสตัฟเฟิลบีม การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลนำข้อมูลมาวิเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ สตัฟเฟิลบีมได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภทซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อรูปแบบการประเมินว่า “รูปแบบการประเมินแบบซีพี (CIPP Model)” ได้แก่

- 1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C)
- 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I)
- 3) การประเมินกระบวนการ(Process Evaluation : P)
- 4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P)

ในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ได้ใช้ตัวแบบทางความคิดแบบ CIPP Model เป็นกรอบความคิดในการประเมินการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติให้เป็นไปตามความคิดตามแบบหลักสูตรการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

วิธีการดำเนินงาน

การดำเนินการประเมินโครงการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านนุญบันคาลที่ผู้ประเมินปฏิบัติงานอยู่
- 2) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบรายงาน(บร.) บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อสังเกตเกี่ยวกับสภาพทั่วไป พฤติกรรมความเป็นอยู่ตลอดจนวิถีชีวิตและการดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน และการสัมภาษณ์ชาวบ้านอย่างไม่เป็นทางการการออกแบบสอบถามเพื่อต้องการสอบถามข้อมูลทั่ว ๆ ไปของแต่ละครอบครัว เป็นต้น
- 3) ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูล
- 4) การสรุปผลการประเมินโครงการจากการสังเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านนุญบันคาลต่อไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษาคั้งนี้จะได้รับประโยชน์ดังนี้

- 1) ได้ทราบถึงกระบวนการการเรียนรู้ ความคิดริเริ่ม การจัดการงานบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน การพึ่งพาตนเองของชาวบ้านนุญบันคาล
- 2) ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชนในหมู่บ้านนุญบันคาลและได้ทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด
- 3) ได้ทราบปัจจัยที่เป็นตัวเสริมและปัจจัยที่เป็นตัวขัดขวางการดำเนินการบริหารกองทุนหมู่บ้านให้บรรลุเป้าหมาย

บทที่ 2

ปฏิทัศน์วรรณกรรม

ผู้ประเมิน ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา หมู่บ้านบุญบันดาต ตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง สรุปในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โดยที่รัฐบาลเห็นว่าการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบ และบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพและเสริมความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองผู้การพึ่งพา ตนเองอย่างยั่งยืน จะเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 เพื่อกำหนดโครงสร้างระบบการบริหารจัดการกองทุน ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับชาติจนถึงระดับหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งกำหนดแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน กำกับดูแล และการมีส่วนร่วมของประชาชนและสมาชิกของกองทุน เพื่อให้การบริหารกองทุนมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสและบรรลุวัตถุประสงค์

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายจัดตั้ง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีหลักการสำคัญดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ , 2544)

1) รัฐบาลจะจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุน สร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน

2) เงินที่รัฐบาลจัดสรรให้แก่กองทุนหมู่บ้านไม่ได้เป็นเงินที่ให้เปล่า แต่เป็นเงินที่ให้แก่หมู่บ้านและชุมชนในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียน

3) กองทุนหมู่บ้านมีลักษณะเป็นเงินทุนหมู่บ้าน เมื่อมีสมาชิกผู้กู้ กู้เงินไปเพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ แล้วจะต้องคืนเงินที่กู้ไปให้แก่กองทุน

4) แนวทางและหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้าน คือให้ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยภาคราชการ จะมีหน้าที่เป็นเพียงผู้วางกรอบ นโยบาย หลักเกณฑ์สำคัญ รวมทั้งให้คำปรึกษาและคำแนะนำทางวิชาการเท่านั้น

5) กองทุนหมู่บ้านตั้งขึ้นโดยพิจารณาจากกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการผลิตในชุมชน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างงานกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้าน หรือชุมชน

2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการการเงินทุนของตนเอง

3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 เป็นออกเป็นหมวดต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2544)

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ให้คณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า “ กทบ.” คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน ให้มี

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกิน เจ็ดคน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี แต่อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิจะพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้วยังพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- 4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- 5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

2.การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงาน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- 6) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 7) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 8) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการ

ปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

9) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะกรรมการบริหารอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

หมวด 2 สังกัดในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- 1) หน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
- 2) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
- 3) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน ดำเนินการและประสานงานเกี่ยวกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
- 4) จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
- 5) พิจารณาเสนอความคิดเห็นต่อคณะกรรมการ ในการพิจารณาแผนการบริหารและการจัดการกองทุนให้การสนับสนุนปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- 6) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
- 7) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. แบบการติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน ตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่า

- 1) จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมียี่ครัวเรือนสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด
- 2) การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านให้เป็นไปตามมติที่ประชุม
- 3) วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุนทำหลังวันประกาศคณะกรรมการ

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มีคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มิมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการ
- 2) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุ 20 ปี บริบูรณ์
- 3) ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่คิดการพินัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- 4) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- 5) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
- 6) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือ
- 7) ไม่เคยถูกปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์การอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์การ หรือหน่วยงานที่สังกัด
- 8) ไม่เป็นผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540
- 9) ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20 (3) และ (4)

ระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกล่าวว่าการเปิดเวทีชาวบ้านนั้นให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดและระดับอำเภอทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนสนับสนุนในการเลือกสรรให้ดำเนินไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม พร้อมทั้งติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมืองตามแบบ กทบ.1 (ภาคผนวก ข)

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

แบบประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจัดทำขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้ใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ซึ่งหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องช่วยเหลือกันบริหารจัดการโดยประชาชนเพื่อประชาชนของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร่วมกันดำเนินการเริ่มจากการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมคิด ตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2) เลือกสรรคนดีเป็นกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกตนเองและตามช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด เลือกคนดี มีความรู้และประสบการณ์

3) ความพร้อมในการจัดระเบียบข้อบังคับ เมื่อดำเนินด้านการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการบริหาร โดยความเห็นชอบ

4) การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมื่อจัดทำระเบียบข้อบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตามกติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี การจัดระบบตรวจสอบ การมอบหมายภารกิจ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

5) การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้วควมมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมกับเอกสารที่เกี่ยวข้องและมีการเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาลต่อไป

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาล มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งสำนักงาน อยู่ที่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 2 บ้านบุญบันดาล ต.กลางดง อ.ปากช่อง จ. นครราชสีมา 30130

2. วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้

2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก

2.2 ส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินตั้งจะ และเงินรับฝาก

2.3 ให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก

2.4 พัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่มัวเมาบายมุข เป็นคนรู้รักสามัคคี ใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นนักแก้ปัญหา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุก ๆ คน ขยันและรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน

2.5 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของสมาชิก

2.6 เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

3. คุณสมบัติของสมาชิก มีดังนี้

3.1 มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านบุญบันดาล ตั้งแต่วันที่มิชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน

3.2 เห็นชอบและพร้อมที่จะปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และมีระเบียบของกองทุน และสนใจที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมของกองทุนหมู่บ้าน

3.3 เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นชอบเข้าเป็นสมาชิก

3.4 เห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้านเป็นสำคัญ

3.5 มีเงินถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ทุนเรือนหุ้นต้องไม่เกิน 5,000 บาท

3.6 เป็นผู้ที่ไม่มีประวัติเสียทางการเงิน

3.7 ไม่มีประวัติเสียเกี่ยวกับคดีการพนัน และสารเสพติด

3.8 มีความรับผิดชอบ เสียสละ

4. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

4.1 ยื่นแบบขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ที่แผนกทะเบียนและประวัติก่อนวันประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการกองทุนอย่างน้อย 7 วัน ยกเว้น ในคราวก่อตั้งกองทุน

4.2 เป็นผู้มีคุณสมบัติตามข้อ 3

4.3 คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณารับบุคคลเข้าเป็นสมาชิกได้โดยชอบธรรม

4.4 เมื่อคณะกรรมการกองทุนได้พิจารณาตามข้อ 4. และเห็นสมควรรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกแล้วให้แจ้งบุคคลนั้นได้ทราบ เพื่อลงทะเบียนและจัดทำประวัติ พร้อมกับชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้นภายใน 7 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิก

5. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

5.1 ตาย

5.2 ลาออก โดยทำเป็นหนังสือแจ้งต่อคณะกรรมการกองทุน และได้รับพิจารณาให้ออกตามมติที่ประชุมด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของผู้เข้าร่วมประชุม

5.3 จงใจฝ่าฝืนระเบียบกองทุนหมู่บ้าน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์ หรือไม่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือกองทุนหมู่บ้าน ไม่ว่ากรณีใด ๆ

5.4 จงใจบิดเบือนความจริงที่อาจจะทำให้เกิดความเสียหายแก่กองทุนหมู่บ้าน

5.5 นำเงินหรือทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน ไปใช้ผิดกรอบวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ในสัญญาเงินกู้ยืม

5.6 ขาดคุณสมบัติตามข้อ 3

สมาชิกผู้ไม่มีหนี้สินหรือภาระผูกพันใด ๆ กับกองทุนหมู่บ้านทั้งในฐานะผู้ขอกู้หรือผู้ค้ำประกัน อาจขอลาออกจากการเป็นสมาชิกได้โดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการกองทุน และให้พ้นหรือขาดจากการเป็นสมาชิกตั้งแต่คณะกรรมการได้แจ้งผลการพิจารณาอันเป็นที่สุดแล้วและให้กอง

ทุนคืนเงินทุนเรือนหุ้นพร้อมดอกเบี้ยหรือประโยชน์ที่สมาชิกผู้นั้นพึงได้และทำการปิดบัญชีเงินฝากของสมาชิกผู้นั้น

ผู้ที่พ้นหรือขาดจากสมาชิกภาพติดต่อกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี อาจยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกใหม่ได้อีก โดยต้องปฏิบัติตามข้อ 4

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หลักเกณฑ์และวิธีการกู้ยืมเงินสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแยกออกเป็น 2 ส่วนสำคัญดังนี้

6.1 การพิจารณาตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่

1) สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน

2) คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายละ ไม่เกินจำนวนเงินสองหมื่นบาท

3) ให้คณะกรรมการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก

4) การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย ชำระเงินต้นและดอกเบี้ยให้ผู้กู้ชำระแล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปีนับตั้งแต่วันทำสัญญา

5) ถ้าผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียค่าปรับตามจำนวนที่ระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างชัดเจน

6.2 เกณฑ์การพิจารณาที่ใช้ในหมู่บ้านบุญบันดาล มีดังต่อไปนี้

1) ประเภทของการกู้ยืมเงิน สมาชิกสามารถกู้ยืมเงินกองทุนเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรม ดังต่อไปนี้

- การพัฒนาอาชีพ
- การสร้างงาน
- การสร้าง และ/หรือ เพื่อรายได้
- ลดรายจ่าย
- บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน

2) การกู้ยืมเงิน ผู้ที่จะขอกู้ยืมเงินกองทุน จะต้องเป็นสมาชิกกองทุนมีชื่อในทะเบียนบ้าน และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านบุญบันดาล หมู่ที่ 2 ติดต่อกันไม่น้อยกว่า 90 วันนับตั้งแต่วันที่เจ้าหน้าที่ทะเบียนการปกครองรับรองการเข้าอยู่ในทะเบียนและเป็นสมาชิกกองทุนไม่น้อยกว่า 3 เดือน เว้นแต่ผู้ที่สมัครวันจัดตั้งกองทุน ตามระเบียบข้อบังคับ

3) สมาชิกที่มีความประสงค์จะขอกู้ยืมเงินจากกองทุน ต้องจัดค้ำขอกู้ยืมเงินตามแบบที่กองทุนกำหนด โดยระบุรายละเอียดและวัตถุประสงค์ในคำขอกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน เสนอคำขอกู้ยืมเงินต่อคณะกรรมการกองทุนไม่เกินวันที่ 2 ของทุกเดือน และสมาชิกราชบุคคลขอกู้ยืมเงินกองทุนได้รายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินวงเงิน 20,000 บาทให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป ทั้งนี้ การอนุมัติรายหนึ่งต้องไม่เกินวงเงิน 50,000 บาท ตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 ข้อ 31

4) กรณีสมาชิกยื่นคำขอกู้ยืมเงินเพื่อเป็นการบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนให้ยื่นคำขอกู้ยืมเงินได้ไม่จำกัดเวลา และให้คณะกรรมการกองทุนเปิดประชุมเป็นกรณีพิเศษเพื่ออนุมัติเงินกู้ยืมตามที่เห็นสมควร

5) ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอกู้ยืมทั้งหมดหรือบางส่วนให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน ตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ยืม แจงให้ผู้ขอกู้ยืมเงินและธนาคารรับทราบโดยเร็ว

6) สมาชิกผู้ขอกู้ยืมเงินต้องทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการกองทุนตามแบบและเงื่อนไขที่กำหนด

7) ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งประธานกรรมการ ผู้จัดการ และเหรัญญิก เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนดำเนินการฝากถอนเงิน และทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ยืมเงินที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ยืม

8) หลักประกันเงินกู้ยืม เงินกู้ถ้าไม่เกิน 10,000 บาท ให้ใช้สมาชิก 2 คนเป็นผู้ค้ำประกัน ถ้าเกิน 10,000 บาทแต่ไม่เกิน 20,000 บาท ให้ใช้หลักทรัพย์หรือเงินค้ำหุ้เป็นหลักประกันและผู้ค้ำให้ค้ำได้เพียง 2 รายเท่านั้น

9) ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินกู้เต็มจำนวนพร้อมดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

10) ทรัพย์สินที่ใช้ค้ำประกันให้ใช้ทุนเรือนหุ้น หรือหลักทรัพย์อื่นใดที่ประเมินราคาแล้วไม่น้อยกว่าวงเงินที่ขอกู้ยืม

11) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมคิดอัตราร้อยละบาทต่อเดือน

12) การชำระคืนเงินกู้ยืม ให้ผู้กู้ยืมเงินชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ทำสัญญา

13) ถ้าผู้กู้ยืมเงินผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาขอกู้ยืมเงิน ให้ผู้ขอกู้ยืมเงินเสียเบี้ยปรับร้อยละ 0.5 ต่อวัน เว้นแต่ผู้ขอกู้ยืมเงินได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้จากคณะกรรมการกองทุน

14) คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิก หรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้ยืมรายใดก็ได้ เมื่อมีเหตุผลอันสมควร และด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่งหรือดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ข้อบังคับกำหนด

ในกรณีที่ผู้กู้ยืมเงินมิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน หรือมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้ยืมเงินนำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้ คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้ยืมพร้อมทั้งดอกเบี้ยที่ค้างชำระเต็มจำนวนได้โดยทันที

ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิก เพื่อลงมติให้ผู้กู้ยืมเงินที่นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ในสัญญากู้ยืมเงินพ้นจากสมาชิกภาพภายใน 30 วันนับแต่วันที่ยกเลิกสัญญา

ในกรณีที่ผู้กู้ยืมเงินนำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้ในสัญญากู้ยืม ห้ามมิให้บุคคลผู้นั้นสมัครเข้าเป็นสมาชิกเป็นเวลา 2 ปีนับแต่วันที่พ้นจากสมาชิกภาพ

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

รูปแบบการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล (CIPP Model) นั้นเป็นการประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่เหมาะสมที่สุดในการประเมินโครงการ เพราะเป็นการศึกษาและมองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์รวมและเป็นระบบซึ่งประกอบด้วยหน่วยขององค์การ นั่นคือชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง

การประเมินโครงการตามรูปแบบชีพพีโมเดล (CIPP Model) ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินตามหลักทฤษฎีระบบ ออกเป็น 4 ประเด็นด้วยกันดังต่อไปนี้

1) การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (C : Context Evaluation) ซึ่งสภาวะแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การคาดการณ์ถึงผลการดำเนินโครงการ

2) การประเมินตัวป้อนเข้า (I : Input Evaluation) คือความสอดคล้องของปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกกับวัตถุประสงค์โครงการ ที่มีต่อความสำเร็จของโครงการ เช่น นโยบาย เป้าหมายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับกองทุน ระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ศักยภาพชุมชนด้วยความเข้มแข็งของผู้นำ เป็นต้น

3) การประเมินกระบวนการ (P : Process Evaluation) เช่น กระบวนการช่วยเหลือการตั้งกองทุน และการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนและระเบียบกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

4) การประเมินผลที่เกิดจากโครงการ (P : Product Evaluation) ซึ่งผลกระทบทางตรงและผลกระทบทางอ้อมต่างก็มีความสำคัญต่อการประเมินโครงการ เช่น ศึกษาผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้านด้านความสามารถในการปล่อยกู้และการคืนเงินกู้ของสมาชิกที่กู้เงิน ศึกษาผลการนำเงินกู้จากกองทุนไปดำเนินกิจกรรมประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านว่าประสบผลสำเร็จ กำไร มีรายได้เพิ่มหรือขาดทุนอย่างไร เป็นต้น

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็วในขอบเขตอย่างกว้างขวางของสังคมไทยในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การพัฒนาบุคลากรในส่วนที่จะทำหน้าที่เป็นมันสมองของท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในอันที่จะรับมือการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นประเด็นสำคัญของการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างฐานความรู้ให้แก่ส่วนที่จะดำเนินต่อไปของสังคมได้ เพื่อรับรองการพัฒนาในระดับภูมิภาคอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร วัตถุประสงค์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ความสามารถในการวางแผนจัดการ โครงการและประยุกต์ความรู้ผู้ท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและอย่างมีประสิทธิภาพ
2. มีความรู้ความสามารถในการวิจัย ติดตามประเมินผลโครงการและใช้ประโยชน์จากการประเมินผลเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
3. มีจิตสำนึกการมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็ง

บทบาทหน้าที่ของนักศึกษาในการบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมิน โครงการ
2. ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุน
3. ส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1 กองทุนให้มีประสิทธิภาพ

9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกัน และปฏิบัติตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการรวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่นซึ่งอาจเป็นไปโดยตรง คือ ได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยตนเอง (วิจัยชุมชน, 2545: 114)

ปาริชาติ วลัยเสถียร ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผนการตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นการบริหารจัดการ การติดตามประเมินผลรวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน (วิจัยชุมชน , 2545: 114)

ความเข้มแข็งของชุมชน ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง (วิจัยชุมชน ,2545 : 76) มีดังต่อไปนี้

- 1) สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่น ในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

- 2) สมาชิกของชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งพาตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
- 3) สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และผู้แทนชุมชนมีหลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
- 4) มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
- 5) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหา และการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
- 6) สมาชิกของชุมชนเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
- 7) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งพาตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คนและหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 8) การพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนมีความสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่พึ่งพาตลอดไป
- 9) มีเครือข่ายความร่วมมือกับการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาครัฐราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่น ๆ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษารายกรณีเฉพาะหมู่บ้านบุญบันดาล หมู่ที่ 2 ต.กลางดง อ. ปากช่อง จ.นครราชสีมา ซึ่งผู้ประเมินได้เข้าไปปฏิบัติงานตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ.2544 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวิธีดำเนินการประเมินดังนี้

1. รูปแบบการประเมินโครงการ

รูปแบบการประเมิน รูปแบบที่ประยุกต์ใช้ในการประเมินครั้งนี้ คือ ซิปพ์โมเดล ของสตีฟเฟิลบีม ซึ่งประกอบด้วยวิธีการประเมิน 4 องค์ประกอบ ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล ((ก) ดังนี้

1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของหมู่บ้านและรายบุคคล (ผู้กู)

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของกระบวนการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล

1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นจากกระบวนการบริหารจัดการกองทุน ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล

จากแผนภาพต่อไปนี้ แสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาลในรูปแบบของ “ซิปพ์โมเดล” ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

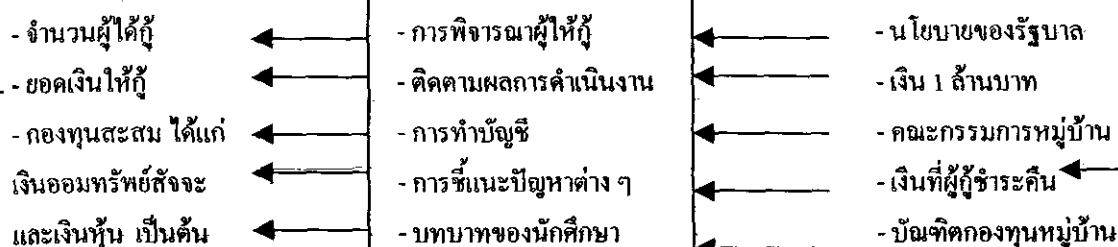

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

ผลผลิต (O)

กระบวนการ (P)

ปัจจัยนำเข้า (I)

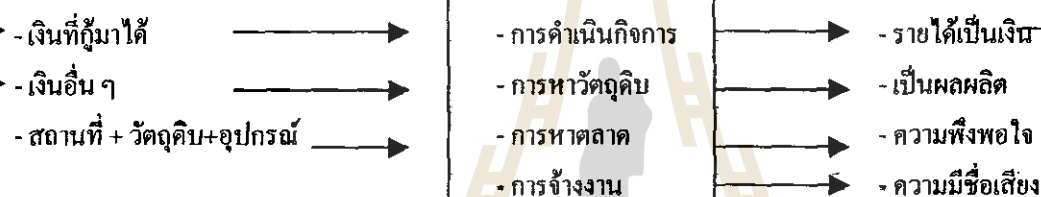

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ปัจจัยนำเข้า (I)

กระบวนการ (P)

ผลผลิต (O)

บริบท (C)

แผนภูมิที่ 1.1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากแผนภูมิที่ 1.1 จะแสดงให้เห็นถึงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาลและผู้กู้ที่ประกอบไปด้วย 2 ส่วนด้วยกัน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของกลุ่มผู้กู้แต่ละราย

สำหรับหน่วยระบบ A เป็นหน่วยระบบของการบริหารจัดการของกองทุน ซึ่งมีปัจจัยนำเข้า มีกระบวนการทำงาน และมีผลผลิต ตามรายการต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในแผนภูมิ

หน่วยระบบ B เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละราย มีปัจจัยนำเข้า ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีกระบวนการในการทำอาชีพต่าง ๆ และมีผลผลิตตามมา

จะเห็นได้ว่า หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความสัมพันธ์กัน โดยหน่วยระบบ A จะคอยติดตามดูแลความเคลื่อนไหวของหน่วยระบบ B ที่กู้ยืมเงินไปในแต่ละรายว่าดำเนินการได้ผลดีมากน้อยเพียงใด ตลอดจนช่วยเหลือหาวิธีแนะนำ การแก้ปัญหาต่าง ๆ จากการดำเนินกิจการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ

B ดำเนินกิจการ ได้ผลผลิตดี พร้อมทั้งจะส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A เพื่อที่จะได้เป็นทุนหมุนเวียนของเงินกองทุนต่อไปในอนาคต

ส่วน บริบท C ในที่นี้จะหมายถึง บริบทของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B เช่น สภาพแวดล้อมของประเทศ สภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้าน ประชากรของหมู่บ้าน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ และแบบเก็บข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติม แบบรายงานที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่

- 1) แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
- 2) แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
- 3) แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคหิที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 4) แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
- 5) แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 6) แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- 7) แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)

- 8) แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
- 9) แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- 10) แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
- 11) แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
- 12) แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่

1. การสังเกตและบันทึก เป็นการสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2. การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนชาวบ้านในหมู่บ้าน

3. การออกแบบสอบถาม ซึ่งใช้ในการเจาะลึกข้อมูลครัวเรือนและเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

4. การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน เป็นการจัดเวทีในหลาย ๆ เวทีด้วยกัน เช่น การจัดเวทีบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับการประเมินในครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายในการศึกษา คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านบุญบันดาล ต.กลางดง ซึ่งมี 375 คน ประกอบไปด้วย 84 ครัวเรือน

วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรจะใช้ตาราง Krejcie และ Morgan และสามารถสรุปขนาดของตัวอย่างของกรณีศึกษาหมู่บ้านบุญบันดาลจำแนกตาม บร. ได้ดังนี้

1) บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน) เลือกผู้ให้ข้อมูล 100 % ของจำนวนครัวเรือน 84 ครัวเรือน นั่นคือ มีการเก็บข้อมูลจากทุกครัวเรือน

2) บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน) เลือกผู้ให้ข้อมูล 50 % ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 84 ครัวเรือน คือ 42 ครัวเรือน

3) บร.3 (แบบเก็บรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง) เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

ประเภทสมาชิก	จำนวนทั้งหมด	จำนวนที่สัมภาษณ์	ค่าร้อยละ
คณะกรรมการกองทุน	12	12	100%
สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	61	51	83.60%
ชาวบ้านทั่วไป	302	150	50%
รวม	375	213	56.80%

4) บร.7(แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งทางชุมชนในทัศนะของประชาชน) เลือกผู้ให้ข้อมูล 50% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 84 ครัวเรือน คือ 42 ครัวเรือน

5) บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์) โดยมีการแบ่งเป็นหัวข้อในการสัมภาษณ์ ดังนี้

5.1. สัมภาษณ์กรรมการกองทุนหมู่บ้านและระเบียบกองทุนว่าด้วยสมาชิกในหมู่บ้านมีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง มีใครสนับสนุน เลือกผู้ให้ข้อมูล 50% ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด คือ 42 ครัวเรือน

5.2. สัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านเลือกผู้ให้ข้อมูลคือคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาลทั้งหมด 12 คน จากคณะกรรมการทั้งหมด 12 คน

5.3. สัมภาษณ์ทัศนคติที่มีต่อการประเมินผล โครงการต่าง ๆ ว่าคิดอย่างไร เห็นด้วยหรือไม่กับการติดตาม มีประโยชน์หรือไม่ เลือกผู้ให้ข้อมูล 50 % ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด คือ 42 ครัวเรือน

5.4. สัมภาษณ์ชาวบ้านเพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของชาวบ้านว่าหมู่บ้านชุมชนที่เข้มแข็งนั้นจะต้องมีลักษณะอย่างไรบ้าง เลือกผู้ให้ข้อมูลเป็นชาวบ้าน 50 % ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด คือ 42 ครัวเรือน

6) บร.11 (แบบเจาะลึกรายการกรณี) เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 4 กลุ่มอาชีพ ด้วยกัน คือ

อาชีพ	สมาชิกผู้ให้ข้อมูล	จำนวนที่สัมภาษณ์	ค่าร้อยละ
เกษตรกรรม	13	12	92%
เลี้ยงสัตว์	2	1	50%
ค้าขาย	12	10	83%
บริการ	2	1	50%
อุตสาหกรรมในครัวเรือน	2	2	100%
รวม	31	26	83.87%

ซึ่งผู้ประเมินได้ทำการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 83.87 % เพราะว่าบางรายไม่ได้ประกอบอาชีพอยู่ในหมู่บ้านจึงไม่สามารถที่จะสอบถามได้

4. ตัวแปรและตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลตามรูปแบบการประเมิน

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งผู้ประเมินได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามการแบ่งหน่วยระบบ 2 ระบบ คือหน่วยระบบ A และ หน่วยระบบ B ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่ บริบท ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต ทั้งระดับหมู่บ้านและรายบุคคล(ผู้ให้ข้อมูล) ดังนี้

4.1 การประเมินบริบท มีรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินบริบท

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน			
1. ประวัติความเป็นมาหมู่บ้าน	1. ที่มาของชื่อหมู่บ้าน 2. คนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งหมู่บ้านอพยพมาจากที่ไหน และเหตุใดจึงอพยพมา 3. สภาพเดิมทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน มีสภาพอย่างไร	1. ผู้นำชุมชน 2. ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.1 2. ศึกษาจากเอกสารข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชข2ค.)และข้อมูลความจำเป็นเร่งด่วน (จปฐ)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
	4. อาชีพเดิม(หลัก/รอง)คือ อะไร		
	5. อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น		
	6. การเปลี่ยนแปลงทาง ด้านสาธารณสุขปภิโคมมี ประมาณพ.ศ.ใด (ถนน, ไฟฟ้า, ประปา)		
2. สภาพภูมิศาสตร์ ของหมู่บ้าน	1. ลักษณะที่ตั้งหมู่บ้าน 2. อาณาเขตติดต่อกับ หมู่บ้านอื่น 3. แผนที่หมู่บ้าน	1. ข้อมูลจากเอกสาร 2. หมู่บ้าน 3. ผู้นำชุมชน 4. อ.บ.ต.	1. ศึกษาจากเอกสาร 2. สังเกต 3. สัมภาษณ์
3. สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของหมู่บ้าน	1. อาชีพหลักและอาชีพรอง ของชาวบ้าน 2. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร 3. จำนวนที่ดินทำกิน โดยเฉลี่ย 4. จำนวนและประเภทร้านค้า ในหมู่บ้าน	1. ผู้นำชุมชน 2. หมู่บ้าน	1. สังเกตตามแบบบร.1 2. แบบสอบถาม 3. สังเกต
4. วัฒนธรรมประเพณี	1. จำนวนวัด/โบสถ์ 2. จำนวนพระ/เณร 3. ภาษาพื้นบ้าน 4. ประเพณีที่สำคัญ 5. ความเชื่อค่านิยมต่าง ๆ	1. ผู้นำชุมชน 2. ผู้อาวุโส 3. ชาวบ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2. สังเกต 3. ศึกษาจากเอกสาร
5. ผู้นำชุมชน การรวม กลุ่มและภูมิปัญญา ท้องถิ่น	1. ประเภทผู้นำที่เป็น ทางการและไม่เป็น ทางการ 2. กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ใน หมู่บ้าน(จำนวนสมาชิก, กิจกรรมกลุ่ม, ปีก่อตั้ง) 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน ต่าง ๆ (ชื่อ, อายุ, ความเชี่ยวชาญ)	1. ผู้นำชุมชน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.1 2. ออกแบบสอบถาม
8. ความเข้มแข็งของ ชุมชน	1. ความสามัคคี 2. ความซื่อสัตย์ 3. ความช่วยเหลือกัน	1. ชาวบ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.2 ครั้งที่1 (มาจากข้อมูล ดิบสัมภาษณ์ 42 ครั้วเรือน)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
	4. การยกย่องคนทำความดี		
	5. โอกาสในการหาความรู้เพิ่มเติม		
	6. อาชีพที่เลี้ยงครอบครัวได้		
	7. ครอบครัวอบอุ่น รักใคร่ปรองดอง		
	8. การรวมกลุ่ม		
	9. การประชุม/เสวนาสม่ำเสมอ		
	10. การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส		
	11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม		
	12. การจัดทำแผนงานแก้ปัญหาชุมชน		
ระดับรายบุคคล			
9. อาชีพเดิม	1. อาชีพหลัก/รอง 2. ปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
10. สมาชิกในครอบครัว	1. สมาชิกในครอบครัวและรายละเอียด เช่น จำนวน อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา การมีงานทำ เป็นต้น	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
11. รายได้ของครอบครัว	1. รายได้ของครอบครัวต่อเดือน 2. ความเพียงพอของรายได้ต่อรายจ่าย	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
12. หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน	1. จำนวนหนี้สินที่มีอยู่ก่อนกู้เงินกองทุน 2. สาเหตุของการมีหนี้สิน 3. แหล่งเงินกู้	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม

4.2 การประเมินปัจจัย มีรายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินปัจจัย

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน			
1. นโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ	1. รายละเอียดของระเบียบ สำนักนายกฯ 2. รายละเอียดของระเบียบ กองทุนฯ	1. ระเบียบสำนักนายกฯ 2. ระเบียบที่เกี่ยวข้อง กับกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	1. ศึกษาจากเอกสาร
2. คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	1. จำนวน 2. คุณสมบัติ 3. วิธีการที่ได้มา 4. สัดส่วนกรรมการ ภาคประชาชน 5. การปฏิบัติหน้าที่ของ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง พร้อม	1. คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. ศึกษาจากเอกสาร
3. เงินกองทุน 1 ล้านบาท	1. วันที่ได้รับอนุมัติ 2. การเก็บรักษารักษาเงิน	1. คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์
4. เงินทุนสะสมอื่น ๆ	1. ประเภท/จำนวน/ ที่มาและการเก็บรักษา	1. คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์
5. บัญชีคดกองทุน	1. ประวัติส่วนตัว ชื่อ วุฒิการศึกษา อายุ เพศ ภูมิลำเนา สถานภาพ สมรสความสามารถ พิเศษ 2. บทบาทหน้าที่	1. บัญชีคดกองทุนหมู่บ้าน 2. คู่มือนักศึกษา	1. ศึกษาตนเอง 2. ศึกษาจากเอกสาร
ระดับรายบุคคล			
6. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับ อนุมัติ	1. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับ อนุมัติ	1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11
7. จำนวนเงินลงทุน นอกเหนือจากเงินกู้	1. จำนวนเงินลงทุน นอกเหนือจากเงินกู้	1. สมาชิกกองทุนฯ ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11
8. วัตถุประสงค์การกู้ เงินตาม โครงการ	1. วัตถุประสงค์ที่กู้เงิน	1. สมาชิกกองทุนฯที่ได้ รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
9. สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และวัสดุคืบในการประกอบอาชีพ	1. สถานที่ที่ประกอบการ 2. วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ 3. วัสดุคืบในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนฯ ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์
10. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	1. ความรู้และทักษะที่มีอยู่	1. สมาชิกกองทุนฯ ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11
11. จำนวนแรงงาน	1. จำนวนแรงงานที่ใช้ในการประกอบอาชีพ	1. สมาชิกกองทุนฯ ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.11 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม

4.3 การประเมินกระบวนการ มีรายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินกระบวนการ

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน			
1. การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. กระบวนการในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 2. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำ 3. ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 3. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 1. สัมภาษณ์เพิ่มเติมจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชาวบ้าน
2. การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน	1. กระบวนการในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน 2. ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำ 3. ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์
3. ระบบบัญชีกองทุน	1. จำนวนบัญชีที่จัดทำ 2. ชื่อบัญชี เช่น บัญชีลูกหนี้, บัญชีดุลเงินสัจจะ 3. ความเป็นปัจจุบัน	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
	4. ผู้จัดทำ		
	5. ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำ		
4. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน			
- การรับสมัคร	1. ช่วงเวลาในการรับสมัคร 2. ค่าธรรมเนียมการสมัคร 3. ขั้นตอนการรับสมัคร 4. คุณสมบัติผู้สมัคร 5. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2. ระเบียบกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.4 2. สัมภาษณ์จากคณะกรรมการกองทุนฯ 3. ศึกษาจากเอกสาร
- การหมดสมาชิกภาพ	1. การหมดสมาชิกภาพ	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. ระเบียบกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
- ประเภทสมาชิก	1. การกำหนดประเภทสมาชิก	1. คณะกรรมการกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์
- การทำทะเบียน	1. ความเป็นปัจจุบัน	1. คณะกรรมการกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์
- ประเภทสมาชิก	1. การกำหนดประเภทสมาชิก	1. คณะกรรมการกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์
- การทำทะเบียนสมาชิก	1. ความเป็นปัจจุบันในการจัดทำ 2. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. เอกสารด้านทะเบียนสมาชิก	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
5. กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนฯ			
- ขั้นตอนการขอกู้	1. ขั้นตอนการขอกู้ 2. เอกสารประกอบการขอกู้ 3. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. สมาชิกกองทุนฯ 3. ระเบียบกองทุนฯ 4. เอกสารโครงการการขอกู้	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
- การคัดเลือกผู้กู้	1. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกและเหตุผล 2. วิธีการคัดเลือกและเหตุผล 3. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนฯ บร.4	1. สัมภาษณ์ตามแบบ 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
- การโอนเงินให้ผู้กู้	1. ขั้นตอนการโอนเงิน 2. อุปสรรคปัญหา	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. สมาชิกกองทุนฯที่ได้รับเงินกู้	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
		3. เอกสาร ในการส่งเงินคืน	
6. การส่งเสริมการใช้เงินกู้			
- การแนะนำวิธีทำธุรกิจ	1. ผู้แนะนำ 2. ประเด็นในการแนะนำ 3. วิธีการแนะนำ 4. จำนวนครั้งในการแนะนำ	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. สมาชิกกองทุนฯที่ได้รับเงินกู้	1. สัมภาษณ์
- การช่วยเหลือตลาด	1. ผู้ที่ช่วยเหลือตลาด 2. วิธีการในการส่งเสริมการตลาด 3. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. สมาชิกกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์
7. การจัดสรรผลประโยชน์	1. สัดส่วนในการจัดสรร	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. ระเบียบกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร
8. การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้	1. ผู้ที่ทำการตรวจสอบ 2. วิธีการตรวจสอบ 3. จำนวนครั้งในการตรวจสอบ 4. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. สมาชิกกองทุนฯที่ได้รับเงินกู้	1. สัมภาษณ์
9. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุนฯ	1. ประเภทเครือข่าย 2. กลุ่มคนที่เข้ามาร่วมเครือข่าย 3. วิธีการสร้างเครือข่าย 4. ความพึงพอใจของผู้ที่เข้าร่วมเครือข่าย 5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการสร้างเครือข่าย 6. ปัญหาอุปสรรค	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. บัณฑิตกองทุนฯ 3. สมาชิกกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกตแบบมีส่วนร่วม
ระดับรายบุคคล			
10. การใช้จ่ายเงินกู้	1. รายละเอียดของการใช้จ่าย	1. สมาชิกกองทุนฯที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ 2. บัญชีการใช้จ่ายเงิน	1. สัมภาษณ์ตามแบบบร.11 2. ศึกษาจากเอกสาร
11. การหาความรู้เพิ่มเติม	1. วิธีการหาความรู้เพิ่มเติม	1. สมาชิกกองทุนฯ	1. สังเกตจากการเสวนาตามแบบบร.6
12. การหาตลาด	1. วิธีการหาตลาด 2. ผู้ที่ช่วยเหลือแนะนำ	1. สมาชิกกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
	ในการหาตลาด		
13. การทำบัญชี ใช้จ่ายเงิน	1. การจัดทำบัญชี(มี/ไม่มี) 2. ผู้ที่ช่วยเหลือแนะนำ การจัดทำบัญชี	1. สมาชิกกองทุนฯ 2. บัญชีการใช้จ่ายเงิน	1. สัมภาษณ์ 2. ศึกษาจากเอกสาร

4.4 การประเมินผลผลิต มีรายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตัวชี้วัด ข้อมูลที่ต้องการ แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลการประเมินผลผลิต

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
ระดับหมู่บ้าน			
1. จำนวนสมาชิกกองทุน	1. จำนวนสมาชิกเดิม(ณ วันที่เริ่มก่อตั้งกองทุน) 2. จำนวนสมาชิกที่มีการเพิ่มขึ้น/ลดลง 3. เหตุที่สมาชิกเพิ่มขึ้น/ลดลง	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. ทะเบียนสมาชิกกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4 2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
2. จำนวนผู้ได้เงินกู้	1. จำนวนครั้งที่มีการอนุมัติให้กู้ 2. จำนวนผู้ยื่นกู้และผู้ได้รับอนุมัติให้กู้แต่ละครั้ง 3. จำนวนผู้ได้รับอนุมัติให้กู้ต่อจำนวน สมาชิก 4. จำนวนผู้ได้รับอนุมัติให้กู้ จำนวนตามแบบ บร.4 ข้อ 5	1. คณะกรรมการกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4
3. ยอดเงินให้กู้	1. ยอดเงินที่มีผู้มาขอกู้ และยอดเงินที่ได้รับอนุมัติแต่ละครั้ง 2. ยอดเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ จำนวนตามแบบบร.4 ข้อ 5	1. คณะกรรมการกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4
4. จำนวนผู้ชำระคืน	1. จำนวนผู้กู้ที่ชำระคืน ตามกำหนด 2. จำนวนผู้กู้ที่ไม่ชำระคืน ตามกำหนด	1. คณะกรรมการกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
	3. การแก้ไขปัญหาเมื่อผู้กู้ ไม่ชำระคืนตามกำหนด		
5. ยอดเงินที่มีการ ชำระคืน	1. ยอดเงินกู้ที่มาชำระคืน ตามกำหนด	1. คณะกรรมการกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.4
6. กองทุนสะสม	2. จำนวนเงินต้น, ดอกเบี้ย ค่าปรับ		
	1. ยอดเงินกองทุนสะสม	1. คณะกรรมการกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์
	2. การใช้ประโยชน์จาก กองทุนสะสม	2. บัญชีเงินฝากกองทุน สะสม	2. ตรวจสอบ
7. การใช้เงินตาม วัตถุประสงค์	1. จำนวนผู้กู้ที่ใช้เงิน ตามวัตถุประสงค์	1. ผู้ตรวจสอบ	1. สัมภาษณ์ผู้ตรวจสอบ
	2. จำนวนผู้กู้ที่ไม่ใช้ เงินตามวัตถุประสงค์		
	3. เหตุผลที่ไม่ใช้เงิน ตามวัตถุประสงค์		
8. ทักษะคติของชุมชน ต่อกองทุน	1. ทักษะคติต่อกรรมการ กองทุนฯ ในเชิงบวก/ลบ	1. คณะกรรมการกองทุน 2. สมาชิกและชาวบ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.9
	2. ทักษะคติต่อกองทุน 1 ด้านบาทในเชิงบวก/ลบ		2. สัมภาษณ์เพิ่มเติม
10. การเรียนรู้เพื่อ การพึ่งพาตนเอง	1. ประสบการณ์/การเรียนรู้ จากการดำเนินงาน กองทุนฯ	1. คณะกรรมการกองทุนฯ 2. สมาชิกกองทุนฯ	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.10
	2. ประสบการณ์/การเรียนรู้ จากการเป็นสมาชิกกองทุนฯ		
11. ความเข้มแข็งของ ชุมชนที่เกิดจาก กองทุนหมู่บ้าน	1. ความสามัคคี	1. สมาชิกและชาวบ้าน	1. สัมภาษณ์ตามแบบ บร.2 และบร.7 (จาก ข้อมูลดิบ 30 ครั้วเวียน)
	2. ความซื่อสัตย์		
	3. การช่วยเหลือกัน		
	4. การยกย่องคนทำความดี		2. สังเกต
	5. โอกาสในการหาความรู้ เพิ่มเติม		
	6. จำนวนครอบครัวที่มี อาชีพเลี้ยงตัวได้		
	7. ครอบครัวอบอุ่น รัก ใคร่ปรองดอง		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลที่ต้องการ	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล
	8. การรวมกลุ่ม		
	9. การประชุม/เสวนา สัมภาษณ์		
	10. การช่วยเหลือผู้ด้อย โอกาส		
	11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม		
	12. การจัดทำแผนงานแก้ ปัญหาชุมชน		
ระดับรายบุคคล			
12. ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์			
- ผลโดยตรง	1. ผลการใช้เงินกู้ตาม วัตถุประสงค์ของ โครงการ	1. สมาชิกกองทุนฯ ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกต
- ผลโดยอ้อม	1. ประสิทธิภาพ 2. การยอมรับจากชุมชน	1. สมาชิกกองทุนฯ ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้	1. สัมภาษณ์ 2. สังเกตตามแบบ บร.10

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ประเมินได้ทำการดังต่อไปนี้

- 1) ดำเนินการสัมภาษณ์ ซึ่งได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน ชาวบ้านหมู่บ้านบุญบันดาล เป็นต้น
- 2) ทำการสังเกตพฤติกรรมของชุมชน ว่าในหมู่บ้านชาวบ้านเขามีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไรบ้าง
- 3) การสัมภาษณ์แบบสุ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการ 2 วิธีดังนี้

6.1 วิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ที่เป็นการบรรยายความเกี่ยวกับความคิดเห็น ประวัติความเป็นมาของชุมชน ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนแล้วจึง นำมาสรุปความ

6.2 วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลได้เป็นตัวเลขโดยใช้สถิติดังต่อไปนี้ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาลจะเขียนเพื่อเชื่อมโยงไปยังวัตถุประสงค์ของการประเมิน CIPP Model และสรุปผลเพื่อให้ทราบการบรรลุวัตถุประสงค์ของสารนิพนธ์ ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

เป็นการประเมินเพื่อใช้ประกอบการคาดการณ์ถึงผลการดำเนินโครงการ โดยพิจารณาบริบทระดับประเทศและระดับท้องถิ่นที่มีอยู่ในหมู่บ้านบุญบันดาล

1.1 บริบทระดับประเทศ

การประเมินโดยภาพรวมของบริบทระดับประเทศจะใช้หลักการประเมินตามสภาพที่เป็นอยู่จริงเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ความยากจนของประเทศ นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ สภาพแวดล้อมของสังคมในปัจจุบัน ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรม และสินค้าจากต่างประเทศ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9, 2545- 2549) ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1.1 ความยากจนของประเทศ สาเหตุใหญ่ของความยากจนของคนในประเทศนั้นประชาชนในท้องถิ่นมองว่า มาจากการคอร์รัปชันของรัฐบาล และนโยบายส่วนใหญ่ที่ออกมาทีละเล็กละน้อยคือการประกอบอาชีพของตัวเองและญาติพี่น้องของนักการเมืองเป็นสิ่งสำคัญ อาชีพหลักของคนไทยส่วนใหญ่คือการทำการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ราคาขายผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกรต่ำในขณะที่ต้นทุนการผลิตสูง เช่น ราคาน้ำมัน ยาปราบศัตรูพืช จะให้มาใช้เทคโนโลยีชีวภาพก็ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการเพื่อให้เกิดผลในการใช้สูงสุด และความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่มาจากทางรัฐบาลมักจะมาถึงมือเกษตรกรล่าช้า

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs) รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ให้มีความเข้มแข็ง พร้อม ๆ กับการเร่งสร้างผู้ประกอบการ SMEs รายใหม่ เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศในระยะยาว รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีระหว่างภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา รวมทั้งผลักดันให้เกิดเครือข่ายสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตและตลาด

ส่งเสริมบทบาทสถาบันการเงิน รวมถึงสนับสนุนการจัดตั้งและการดำเนินงานของกองทุนร่วมทุน ตลอดจนระบบการค้ำประกันสินเชื่อ เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ หลายฝ่ายมองว่าการค้าขาดดุลการค้าของประเทศเกิดจากการไม่นิยมไทย คือ การใช้สินค้าหรือผลผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ผลิตในประเทศ ส่วนใหญ่นิยมผลิตภัณฑ์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศที่มีราคาแพง คนส่วนใหญ่นิยมซื้อของสินค้าไม่เน้นคุณภาพของสินค้า ซึ่งบางครั้งสินค้าที่ผลิตในประเทศไทย คุณภาพดีกว่าของต่างประเทศ

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน ระบบเศรษฐกิจไทยมีการเปลี่ยนรุดหน้าก้าวไกลไปกว่าระบบย่อยต่าง ๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเมือง การปกครอง ครอบครัวยุติธรรม พหุพรรค และการอุปถัมภ์ ความเชื่อและการให้คุณค่าทางพฤติกรรมและการศึกษาโครงสร้างสังคมไทยสร้างขึ้นมาจากพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมดั้งเดิมและระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมโบราณซึ่งไม่สามารถทำหน้าที่ได้ เหมาะสมกับสถานะทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและข้อมูลข่าวสารท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงปรับตัวของระบบต่าง ๆ ในสังคมไทยจึงไม่ได้สัดส่วนกับการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจการเงินการคลัง ก่อให้เกิดภาวะยุ่งยากสับสนที่เรียกว่า การปรับตัวไม่ทันกันของวัฒนธรรม นำไปสู่ความไม่โปร่งใสและยุ่งยากสับสนในสังคม ซึ่งแสดงออกด้วยการเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ความอ่อนแอของชุมชนในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน และการเป็นสังคมที่ทันสมัยแต่ไม่พัฒนา

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน เกิดจากปัญหาใหญ่ ๆ อันประกอบไปด้วย ปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ดันทุนในการผลิตสูง และขาดแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการผลิต ซึ่งจากการที่รัฐบาลมีนโยบายลดดอกเบี้ยบ้านและชุมชนเมืองจึงสามารถบรรเทาปัญหาการกู้ยืมเงินนอกระบบลงไปได้บ้าง เนื่องจากเงินกู้ในระบบมีอัตราดอกเบี้ยสูง แต่กองทุนดังกล่าวก็ยังไม่สามารถกระจายลงทุกครัวเรือนได้

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท น่าจะมาจากความเชื่อเก่า ๆ ของคนที่ว่าอยากส่งลูกหลานของตนให้เรียนสูง ๆ เพื่อที่จะได้เป็นเจ้าของคน ไม่อยากให้มาลำบากเหมือนตนเองที่ต้องทำนาหลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดินผลผลิตที่ได้ก็มีราคาตกต่ำ จึงอยากให้ลูกหลานของตนได้สิ่งที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งปัจจุบันความคิด้ดังกล่าวก็ยังไม่หมดไปซึ่งความคิด้ดังกล่าวมีส่วนผลักดันให้คนหนุ่มสาวให้เกิดความสำนึกรักบ้านเกิด เรียนเพื่อที่จะกลับมาพัฒนาบ้านของตน ถ้าทุกคนคิดที่จะกลับพัฒนาบ้านของตนหลายคนรวมเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดและประเทศของเราเจริญเนื่องจากทุกคนนำความรู้ที่ได้กลับมาพัฒนาบ้านเกิดด้วยความรู้เทคโนโลยีต่าง ๆ

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ คนไทยส่วนใหญ่จะมีกระแสความนิยมใช้ของนอกกันมาก เช่น น้ำหอมยี่ห้อต่างประเทศ เสื้อผ้า เครื่องประดับ เป็นต้น รัฐบาล

จึงต้องเร่งปลูกฝังจิตสำนึกของคนไทยให้หันมาใช้ของไทย กินของไทย เที่ยวเมืองไทยให้มากขึ้น โดยอาศัย กระแสต่าง ๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ วิทยุ ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านบุญบันดาล

เดิมทีหมู่บ้านบุญบันดาลนี้รวมอยู่ในหมู่บ้านปางอโศก เนื่องจากประชากรเพิ่มมากขึ้น มีการขยายตัวของประชากรเข้ามาอยู่อาศัยจำนวนมากทำให้เกิดการแยกตัวออกมาเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง ซึ่งในตอนแรกมีชาวบ้านเข้ามาตั้งรกรากอยู่จำนวน 54 หลังคาเรือน โดยการนำของคุณลุงจลวย รอดเพ็ง สังคะหะ เป็นผู้เข้ามาก่อตั้งหมู่บ้าน แล้วได้มีการตั้งชื่อหมู่บ้าน โดยการใช้ชื่อของคุณป่าบุญจันทร์ ซึ่งเป็นบุคคลที่เข้ามาอาศัยอยู่ในช่วงแรก ท่านอาศัยอยู่ปากทางเข้าหมู่บ้านเป็นบ้านหลังแรก และชาวบ้านให้ความเคารพนับถือท่านมากเพราะท่านได้ช่วยเหลือและช่วยพัฒนาหมู่บ้านในทุกเรื่อง หมู่บ้านระยะแรก ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นป่าดงดิบ น้ำ ไฟ ก็ยังไม่มี กันดารมาก ดังนั้นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจึงลงความเห็นกันว่า เขาคำว่า “ บุญ ” ของคุณป่าบุญจันทร์ มาแล้วนำเอา “ บันดาล ” ไปใส่รวมกับ “ บุญ ” จึงได้ชื่อหมู่บ้านว่า “ บุญบันดาล ”

หมู่บ้านบุญบันดาลเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2525 การตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านจะอยู่กันเป็นกระจุก ประชาชนตั้งบ้านเรือนอยู่รวมกันหนาแน่น บ้านเรือนที่ตั้งอยู่ติดกันหมู่บ้านจะมีรั้วแบบง่าย ๆ มีเสาหลักใช้ลวดหนามกันหรือปลูกต้นไม้เป็นรั้ว การสร้างบ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่จะคล้าย ๆ กัน จะเป็นบ้าน 2 ชั้น ข้างบนเป็นไม้ค้ำล่างเป็นปูน บางบ้านก็เป็นบ้านชั้นเดียว สร้างอยู่กัน แบบง่าย ๆ อาชีพในสมัยก่อนส่วนใหญ่จะทำอาชีพปลูกมันสำปะหลัง ลำไย เป็นต้น

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

หมู่บ้านบุญบันดาลเป็นชุมชนขนาดเล็กจากเข้ามาอยู่อาศัย 54 ครัวเรือน ปัจจุบันเพิ่มขึ้นมาเป็น 84 ครัวเรือนด้วยกันมีการพัฒนาหมู่บ้านจากป่าดงดิบกลายเป็นไร่ เป็นสวนให้กับชาวบ้านได้ยึดเป็นอาชีพหลักทำมาหากินเลี้ยงชีพ บางบ้านก็มีงานประจำในโรงงานใกล้ ๆ หมู่บ้าน อาชีพในปัจจุบันชาวบ้านหันมาทำสวนน้อยหน้า ไร่ข้าวโพด ไร่ถั่ว เป็นต้น ทางด้านสาธารณูปโภค มีน้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์เข้ามาในหมู่บ้าน มีถนนลาดยางเข้ามาในหมู่บ้านทำให้การคมนาคมในหมู่บ้านสะดวกสบายกว่าเมื่อก่อน

ประชากรในหมู่บ้านมีจำนวน 375 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 50.93 กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18 – 50 ปี ร้อยละ 52.8 ดังแสดงในตารางที่ 5 (ข้อมูลที่ใช้ สำรวจเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2545)

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	184	49.06
- หญิง	191	50.93

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลักษณะของประชากร	จำนวน	ร้อยละ
2. อายุ		
1 วัน - 3 ปีเต็ม	25	6.67
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	26	6.93
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	39	10.4
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	12	3.2
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	19	5.07
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	198	52.8
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	24	6.4
60 ปี 1 วันขึ้นไป	32	8.53
รวม	375	100

ด้านการศึกษา ทุกคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านบุญบันดาลจะต้องออกไปศึกษากันนอกหมู่บ้านเพราะในหมู่บ้านไม่มีโรงเรียน เด็ก ๆ ที่ถึงเกณฑ์เข้าเรียนในระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมก็ไปเรียนหมู่บ้านใกล้เคียงแทน ส่วนระดับอนุปริญา จนถึงปริญญา ก็จะเข้ามาเรียนในเมือง บ้างก็ไปเรียนต่างจังหวัด

1.2.3 สภาพเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่ทำไร่ทำสวน ผลผลิตในหมู่บ้านที่ผลิตได้จะถูกส่งไปจำหน่ายที่กรุงเทพฯ ได้แก่ พืชผลทางการเกษตรทั้งหมด และส่งไปที่นครปฐม ส่วนใหญ่จะเป็นนอ้ยหอม่า มะม่วง บางส่วนก็จะเก็บมาขายตามรายทางหลวงสายกรุงเทพฯ - นครราชสีมา เนื่องจากหมู่บ้านไม่มีลำน้ำธรรมชาติ จะอาศัยน้ำฝนและน้ำประปาหมู่บ้านทำให้ในแต่ละเดือนชาวบ้านต้องเสียค่าใช้จ่ายน้ำประปาเป็นหมื่น ๆ บาท ทำให้รายได้จากการทำไร่ ทำสวนไม่เพียงพอแก่การใช้จ่ายดำรงชีวิต เพราะชาวบ้านมีรายจ่ายในแต่ละเดือนสูง ประกอบด้วยชาวบ้านมีภาระหนี้สินที่กู้ยืมมาจากธนาคารเพื่อการเกษตร เงินกู้ยืมนอกระบบ เพื่อนำมาใช้จ่าย ในการทำไร่ ทำสวน ดังนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเสริมควบคู่ไปด้วยเพื่อนำรายได้มาเป็นเงินทุนหมุนเวียนและใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

การประกอบอาชีพและมีที่ดินทำกินเป็นของตัวเองนั้น ชาวบ้านในหมู่บ้านบุญบันดาลส่วนใหญ่จะทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะประกอบอาชีพในที่ดินของตัวเอง หรือเช่าที่ดินทำกิน ดังแสดงในตารางที่ 6 (ผลจากการสำรวจเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2545)

ตารางที่ 6 จำนวนของการประกอบอาชีพ และจำนวนที่ดินทำกินของชาวบ้านต่อครอบครัว

1. การประกอบอาชีพ	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
- ค้าขาย	13	15.48
- ทำสวน	14	16.67
- รับราชการ	2	2.38
- รับจ้าง	43	51.19
- ทำไร่	10	11.90
- เลี้ยงสัตว์	2	2.38
2. ที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง		
- 1 – 5 ไร่	28	33.34
- 6 – 10 ไร่	14	16.67
- 11 – 12 ไร่	7	8.34
- 21 – 50 ไร่	22	26.20
- 50 ไร่ขึ้นไป	5	5.93
3. ที่ดินที่ยังไม่ได้เอกสารสิทธิ์		
39 ไร่	8	9.52

รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัว ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ 50,001 – 100,000 บาท ขึ้นไปโดยสรุปรวมทั้งหมด ตามที่แสดงในตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงรายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีแต่ละครอบครัว

รายได้	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
1,000 – 5,000 บาท	8	9.52
5,001 – 10,000 บาท	4	4.76
10,001 – 20,000 บาท	15	17.86
20,001 – 30,000 บาท	15	17.86
30,001 – 50,000 บาท	15	17.86
50,001 – 100,000 บาทขึ้นไป	27	32.14

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

ชาวบ้านส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ การนับถือศาสนาของชาวบ้านจะมีลักษณะเป็นศาสนาที่สืบทอด นับถือกันมาตามบรรพบุรุษ วัดจะมาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในเรื่องพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ สำหรับเรื่องบาปบุญคุณโทษ เชื่อว่านรกสวรรค์มีจริง วัดและศาสนาจึงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวบ้าน หมู่บ้านบุญบันดาลไม่มีวัด แต่จะไปทำบุญที่วัดใกล้ ๆ หมู่บ้านซึ่งอยู่ไม่ไกลหมู่บ้านมากนัก งานประเพณีที่ทำกันในหมู่บ้าน มีดังนี้

มกราคม	:	วันปีใหม่ ทำบุญกลางบ้าน วันเด็ก ทำอาหารเลี้ยงเด็ก
เมษายน	:	วันสงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ สงฆ์พระพุทธรูป

ส่วนเดือนอื่น ๆ ถ้าตรงกับวันสำคัญ ๆ ชาวบ้านในหมู่บ้านมักจะไปทำบุญตักบาตรกันที่วัดใกล้ ๆ บ้าน

1.2.5 ด้านการปกครอง

ในเรื่องของผู้นำหมู่บ้านบุญบันดาลคนปัจจุบัน คือ นางสมจิตร์ แสงพันศิริ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ก่อนหน้านั้น คือ คุณลุงฉวย รอดเพ็งสังคะหะ ชาวบ้านให้การยกย่องนับถือ ผู้ใหญ่คนก่อนมาก เพราะว่าเป็นผู้บุกเบิกหมู่บ้านตั้งแต่เป็นป่าดงดิบจนกลายมาเป็นไร่นาในปัจจุบัน สาเหตุที่ผู้ใหญ่คนเก่าได้ลาออกจากตำแหน่งเพราะว่าไปเข้าไปเป็นสมาชิก อ.บ.ค. และได้รับเลือกให้เป็นประธานกองทุนหมู่บ้านด้วย จึงให้นางสมจิตร์รับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านแทน แต่เท่าที่ผู้ประเมินได้เข้าไปปฏิบัติหน้าที่อยู่ในหมู่บ้านสังเกตเห็นว่าคุณลุงฉวย ยังคงทำหน้าที่ผู้นำของชาวบ้านบุญบันดาล ไม่ว่าจะเป็นการเรียกประชุมชาวบ้านประจำเดือน การประชุมคณะกรรมการภายในหมู่บ้าน มีการจัดเวทีชาวบ้าน คุณลุงฉวยจะเป็นผู้ประสานงานกับผู้ใหญ่คนปัจจุบันช่วยกันทำงาน ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการจัดขึ้นภายในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน

สภาพความเป็นอยู่ภายในหมู่บ้านนั้นเป็นหมู่บ้านที่จัดว่าน่าอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นสภาพดิน ที่เหมาะกับการเพาะปลูก อากาศดี ผู้คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทุกคนให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะมิจิจกรรมอะไรการเข้าไปสอบถามเรื่องต่างๆ ชาวบ้านต่างยินดีให้ความร่วมมือกันทุกคน ทำให้ผู้ประเมินเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่นี้ปฏิบัติงานอย่างราบรื่นดีมาก ไม่มีอุปสรรคปัญหาอะไรมากนัก

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมิน โครงการของกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาล โดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A (หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้)

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาตินั้นจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าใจกันดีว่ารัฐบาลมีจุดประสงค์ที่จะให้ใน

แต่ละหมู่บ้านได้มีทุนในการประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความสามัคคีกันภายในหมู่บ้าน

2) เงิน 1 ล้านบาท ชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้านบุญบันดาล เข้าใจว่าเงินดังกล่าวไม่ได้อยู่ในมือใครคนใดคนหนึ่ง แต่ทุกคนเป็นเจ้าของเงินร่วมกันในการเก็บรักษาและใช้ประโยชน์เพื่อให้เงินจำนวนดังกล่าวคงอยู่ตลอดไป และยังคงส่งเสริมให้เกิดการออมทรัพย์ ข้อเด่นของเงิน 1 ล้านบาทคือ เป็นเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านช่วยให้ประชาชนมีเงินลงทุนในการทำอาชีพเสริมที่นอกเหนือจากการทำงานประจำ และยังช่วยให้คนในหมู่บ้านมีงานทำไม่ต้องไปหางานทำนอกหมู่บ้าน ข้อดีของเงิน 1 ล้านบาท คือประชาชนที่กู้เงินกองทุนไปแล้วไม่เพียงพอดต่อการดำเนินกิจการที่ทำอยู่

3) คณะกรรมการหมู่บ้านบุญบันดาล มีส่วนช่วยในการรณรงค์ให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและมีผลผลักดันให้ชาวบ้านเกิดความรู้ความเข้าใจและยังได้รับความไว้วางใจและพอใจกับความโปร่งใสในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้านบุญบันดาล

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน คณะกรรมการหมู่บ้านบุญบันดาล ได้มีการเรียกประชุมสมาชิกผู้กู้ เพื่อแจ้งเดือนถึงกำหนดชำระคืนเงินกู้แก่สมาชิกให้ทราบล่วงหน้า เพื่อความสะดวกในการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งการชำระคืนเงินกู้ของหมู่บ้านบุญบันดาลนี้ ยังไม่มีการคืนเงิน เพราะว่าการคณะกรรมการได้กำหนดให้ชำระเป็นรายปี

5) บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน มีการจ้างบัณฑิตเข้ามาทำโครงการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อทำการประเมินโครงการกองทุนเงินล้านว่าบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนในหมู่บ้านมีจุดเด่น จุดด้อยดังต่อไปนี้

- จุดเด่น คือ การคัดเลือกผู้กู้พิจารณาไปตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ในระเบียบกองทุนหมู่บ้าน วางระบบในการคัดเลือกผู้กู้ไว้เป็นอย่างดี

- จุดด้อย คือ การหาผู้ค้ำประกัน ผู้ที่มีฐานะปานกลางไม่เกิดปัญหาอะไรในการขอขึ้นคำร้องขอผู้จะประสบปัญหากับผู้มีฐานะยากจน ไม่มีบุคคลค้ำประกันให้ จึงทำให้ไม่สามารถขอขึ้นผู้ได้สะดวกนัก

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน

เนื่องจากว่าผู้ทำบัญชีของหมู่บ้านมีความรู้ทางด้านการทำบัญชีเป็นอย่างดี และมีอาชีพครู ทำให้ชาวบ้านและคณะกรรมการกองทุนไว้วางใจให้เป็นผู้จัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา ส่วนเงินฝากสัจจะที่ผู้กู้จะต้องนำฝากทุกเดือนนั้นเมื่อผู้กู้นำเงินมาส่งตามกำหนดทุกคน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องก็จะนำเงินดังกล่าวไปฝากธนาคารที่เปิดบัญชีไว้และสามารถตรวจสอบสมุดบัญชีได้ทั้งสองเล่ม

3) การชี้แนะปัญหาต่าง ๆ กรรมการจะเป็นผู้ดำเนินการเสนอแนะ ในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน โดยการจัดประชุมสมาชิกทุกเดือน

4) บทบาทของนักศึกษา นักศึกษามีหน้าที่เข้าไปสังเกตการณ์อยู่ในหมู่บ้าน สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเงินกองทุนหมู่บ้าน ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน โดยมีการจัดเวทีชาวบ้าน จัดเวทีกลุ่มผู้กู้ เพื่อให้ชาวบ้านได้รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง ช่วยพัฒนาหมู่บ้านตนเองให้ดียิ่งขึ้น

5) การติดตามผลการดำเนินการ พบว่า คณะกรรมการในหมู่บ้านบุญบันดาล มีการติดตามสมาชิกผู้กู้ในแต่ละราย โดยการสอบถามตัวผู้กู้เองว่าการดำเนินกิจการเป็นอย่างไรบ้าง เงินที่กู้ไปเพียงพอต่อการดำเนินกิจการหรือไม่ เพื่อที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการพิจารณาการกู้ในคราวต่อไป

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรงพบว่า มีจำนวนผู้ขอกู้ 31 รายจากจำนวนสมาชิกกองทุน 61 ราย สามารถขอกู้ได้ครบทุกราย จำนวนเงินที่ขอกู้ไปทั้งหมด 535,000 บาท จากการสอบถามสมาชิกผู้กู้พบว่า การทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาล สมาชิกทุกคนพอใจมาก เงินที่กู้ได้รับอนุมัติอย่างเหมาะสมตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านวางไว้

2) ผลกระทบโดยตรง จำนวนผู้กู้ที่กู้ได้ทั้งหมด 31 คน จำนวน 535,000 บาท ซึ่งมีทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้านที่ได้มาจากเงินออมทรัพย์สังจะของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด 21,960 บาท การกู้ยืมเงินทุนของสมาชิก มีการกำหนดระยะเวลาคืนเงินเป็นรายปี ทำให้การบริหารเงินกองทุนไม่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจำนวนเงินให้กุน้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อการทำอาชีพเกษตรกรรม เท่าที่ควร

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางที่กู้เงินกองทุนเนื่องมาจากอัตราดอกเบี้ยถูกกว่าการกู้เงินนอกระบบและการกู้ส่วนใหญ่เพื่อไปเพิ่มทุนในการทำอาชีพหลักของตัวเอง ประสพการณ์ในการประกอบอาชีพของผู้กู้ส่วนใหญ่จะมีมากเฉพาะอาชีพด้านการเกษตร

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B มีดังต่อไปนี้

- เงินที่ได้จากการกู้เงินของกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาล พบว่า ส่วนใหญ่นำเงินไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ เพิ่มทุนในการสร้างเสริมรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง
- ด้านสถานที่และวัตถุดิบที่มีอยู่ในหมู่บ้านมีความเหมาะสมในการทำเกษตรอย่างมาก แต่จะมีปัญหาในด้านสภาวะแวดล้อม เช่น ฝนแล้ง ทำให้ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ทำให้พืชผลเจริญเติบโตไม่เต็มที่ ได้ผลผลิตต่ำ

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B มีดังต่อไปนี้

- กระบวนการวิธีการทำงานที่ดีและถูกต้อง การจัดลำดับขั้นตอนของงานในการทำกิจการ ยังไม่มีความถูกต้องเท่าที่ควร เนื่องจากสมาชิกขาดความรู้ในด้านการบริหารกิจการ จะบริหารแบบที่เคยทำกันมาตั้งแต่รุ่นพ่อ รุ่นแม่ ทำกันสืบต่อมาเป็นทอด ๆ จึงทำให้การทำกิจการไม่เป็นไปตามระบบเท่าที่ควร จากการสัมภาษณ์สมาชิกผู้กู้ ส่วนใหญ่จะเป็นอย่างเดียวกันในเรื่องการทำบัญชี รายรับ รายจ่าย สมาชิกจะไม่มีการทำบัญชีของกิจการกันเลย จึงทำให้ไม่รู้ว่ในกิจการของตัวเองในแต่ละวันมีกำไรเท่าไร

สมาชิกจะรู้ว่าในแต่ละวันรับมาเท่านี้ จ่ายไปเท่านั้น จึงทำให้ประเมินวิเคราะห์ต้นทุนกำไรของผู้กู้อันได้

- การหาตลาดรองรับที่ดี จุดเด่น คือ สินค้าของหมู่บ้านเป็นที่รู้จักกันดีและส่วนใหญ่จะมีมากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ เช่น น้อยหน่า ข้าวโพด เป็นต้น เกษตรกรจะนำผลผลิตเข้ามาจำหน่ายที่กรุงเทพฯ หรือไม่กี่จะมีพ่อค้าเข้ามารับถึงสวน บ้างก็นำมาส่งที่ร้านค้าขายผลไม้ที่ขายตามรายทาง ส่วนจุดด้อย นั้น ชาวสวนไม่มีโอกาสได้เลือกตลาดมากนักเพราะว่าต้องการที่จะถ่ายสินค้าออกไปสู่ท้องตลาดให้ได้มากที่สุด ไม่โอกาสได้ต่อรองราคากันมากนัก

- การจ้างงาน จุดเด่น คือ ทำให้คนในหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มจากการรับจ้างเก็บเกี่ยวผลผลิตภายในหมู่บ้าน ส่วนจุดด้อย ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ทำให้มีรายได้เข้ามาไม่คุ้มกับการที่จ้างคนงานมาเก็บเกี่ยวผลผลิต

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง ผู้มีส่วนใหญ่นำเงินกู้ที่ได้มา ไปใช้ในการพัฒนาอาชีพตามที่ได้ออกไว้ในใบคำร้องขอกู้จริง จึงมีผลทำให้กิจการมีเงินลงทุนในการขยายกิจการเพิ่มขึ้น มีส่วนทำให้มีรายได้เป็นเงินกลับคืนมาเพิ่มมากขึ้น

2) ผลกระทบโดยตรง กิจการของผู้กู้อาศัยขายขึ้นมากเนื่องจากการทำกิจการประสบความสำเร็จภายหลังได้รับเงินกู้ผู้กู้อาศัยทำกิจการด้วยเทคนิควิธีและกระบวนการทำงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม อันเนื่องมาจากการได้เรียนรู้ ภายหลังได้รับเงินกู้ชีวิตของผู้กู้อาศัยและครอบครัวมีสภาพดีขึ้นเนื่องจาก กิจการของผู้กู้อาศัยดีขึ้น

3) ผลกระทบโดยอ้อม สมาชิกในหมู่บ้านและบุคคลนอกหมู่บ้านมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ ปัญหาและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีเกษตรกรตำบลมาเป็นผู้ชี้แนะให้ เพื่อให้กลุ่มสมาชิก ได้รับความรู้เพิ่มเติมและแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อทำให้กิจการของผู้กู้อาศัยบรรลุผลไปได้ด้วยดีผู้กู้อาศัยมีศักยภาพมากขึ้นที่จะทำอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมอย่างอื่น

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาศัย

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาศัยในหมู่บ้านบุญบันดาล ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1) ด้านการเกษตร ซึ่งได้แก่ การทำสวนน้อยหน่า ไร่อ้อย ไร่ข้าวโพด เพาะพันธุ์กล้าต้นไม้ สวนผัก สวนผลไม้ ฯลฯ

ปัจจัยนำเข้าที่เหมาะสม ได้แก่ เงินกองทุนที่ดอกเบี้ยถูกกว่าเงินกู้ในระบบ มีกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้กู้อาศัยด้วยกัน สภาพพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำการเกษตร เป็นต้น

กระบวนการที่ดี ได้แก่ ต้องหาตลาดรองรับ ปัจจุบันการขายสินค้าท้องถิ่นของหมู่บ้าน มีตลาดรองรับที่แน่นอนเพราะสินค้าเป็นที่รู้จักกันทั่วไปอยู่แล้ว

2) ด้านค้าขาย ได้แก่ ขายของชำ - เบ็ดเตล็ด เครื่องสำอางค์ ผลไม้ พันธุ์ไม้ ฯลฯ ในหมู่บ้านบุญบันดาลจะมีร้านขายของชำ เบ็ดเตล็ด อยู่ 3 ร้านด้วยกันและมีทั้งร้านขายผลไม้ เบ็ดเตล็ดตามริมทางหลวง นอกหมู่บ้านอีกหลายร้านด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีการขายเพื่อเป็นรายได้เสริมจากงานประจำด้วย

ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สินค้าภายในท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักกันดี เช่น น้อยหน่า, องุ่น, ข้าวโพด ฯลฯ , ทำเลที่ตั้ง , มีการจัดจำหน่ายที่ดี เป็นต้น

กระบวนการที่ดี ได้แก่ จัดหาสินค้า และการหาตลาดในหมู่บ้านบุญบันดาลมีแผงขายผลไม้ทุกฤดูกาล ขายของฝากจากปากช่อง ซึ่งเป็นที่รู้จักของผู้คนจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว นักเดินทางผ่านไปมาตามถนนสายอีสาน เป็นต้น จึงถือว่ามีความสะดวกรับที่ดี

4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมี ดังนี้

1) การเกิดกองทุนหมู่บ้าน พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ศ.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มและการแก้ไขปัญหา เสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านบุญบันดาล

โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาทพร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเองซึ่งชาวบ้านเองก็มีความกระตือรือร้นในเรื่องดังกล่าวอย่างมาก ในการที่จะกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะนำเงินกู้ที่ได้ไปใช้พัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันให้ดีขึ้นกว่าเดิม

2) ระบบบริหารกองทุน พบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างมากในการพัฒนาระบบบริหารด้วยการค่อย ๆ เรียนรู้ระบบบริหารไปเรื่อย ๆ โดยมีบทเรียนจริงที่ใช้ทดสอบความรู้ความเข้าใจในระบบการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านได้รับการถ่ายทอดมาซึ่งมีชาวบ้านในหมู่บ้านเป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินงานและการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง พบว่า การที่รัฐบาลส่งเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจำนวน 1 ล้านบาทมาให้แต่ละหมู่บ้านดูแลและบริหารงานกันเองนั้น โดยมีหน่วยงานของรัฐมาคอยเป็นที่ปรึกษาให้ ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ การปรับตัวในการพัฒนาเพื่อที่จะให้ตัวเองอยู่รอดและกองทุนหมู่บ้านคงอยู่ตลอดไป

4) การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจพบว่า เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ลงมาสู่หมู่บ้านจะช่วยให้เกษตรกรไม่ต้องไปกู้เงินนอกระบบด้วยอัตราดอกเบี้ยที่แพงกว่า เมื่อไม่ต้องกู้เงินมาลงทุนด้วยอัตราดอกเบี้ยที่แพงแล้วก็จะทำให้มีเงินเหลือจากการลงทุนมากขึ้นในการพัฒนาอาชีพและหารายได้เสริมได้ง่ายกว่าเดิม โดยเฉพาะเมื่อเศรษฐกิจดี สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านก็ดีขึ้นไปด้วย

5) การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง พบว่า เมื่อประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประชาชนมีอาชีพ มีรายได้ สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว ได้ก็จะส่งผลให้คนรักบ้านเกิด ไม่ทิ้งถิ่นฐานไปทำงานในเมือง โดยปล่อยให้ทรัพยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องสูญหายไปกับกาลเวลา

6) ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง พบว่า

- ปัจจัยด้านบวก กระตุ้นขวัญและกำลังใจในการทำงานของเกษตรกร เนื่องจากรัฐยังให้ความสำคัญกับประชาชนในระดับล่างช่วยลดปัญหาการกู้เงินนอกระบบ และจะช่วยลดปัญหาการถูกเอาเปรียบจากนายทุนเงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยแพงกว่ากองทุนหมู่บ้านเมื่อประชาชนกู้เงินด้วยอัตราดอกเบี้ยต่ำก็จะทำให้เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวประชาชนยังเหลือเงินมากกว่าเดิม หลังจากหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และใช้หนี้เงินกู้แล้ว

- ปัจจัยด้านลบ เงินที่กู้มากรรมการให้กู้ให้น้อยเกินไป สูงสุดแค่ 20,000 บาททำให้นำไปใช้ในกิจการได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร ชาวบ้านจึงยังไปกู้เงินนอกระบบมาอยู่ดี เพราะเงินที่กู้กองทุนไม่เพียงพอต่อการลงทุนมากนัก เป็นผลทำให้ชาวบ้านยังไม่ลดเงินทุนนอกระบบออกไปและมีผลทำให้การบริหารงานกองทุนดำเนินไปได้ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะชาวบ้านไม่ค่อยมากู้เงินกองทุน

7) ความเข้มแข็งของชุมชน

- ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดพบว่า ประชาชนทุกคนในหมู่บ้านบุญบันดาล ประกอบอาชีพสุจริต มีรายได้พอเพียง สำหรับครอบครัวไม่สร้างความเดือดร้อนให้ชุมชนและสังคมตลอดจนทำตนให้เป็นประโยชน์กับส่วนรวม

- ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่สนะของประชาชนในท้องถิ่นพบว่า ประชาชนบุญบันดาล หมู่ที่ 2 ต.กลางดง อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา ได้รับปัจจัยขั้นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตเกือบครบทุกอย่างทั้งระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ถนน ฯลฯ ประชาชนมีสภาพความอยู่ที่ดีในระดับหนึ่ง ชุมชนปราศจากโจรผู้ร้ายและปลอดภัยเสพติด แต่สิ่งที่ประชาชนยังหวังที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลคือ อยากให้รัฐบาลสนับสนุนในเรื่องราคาของผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้นกว่าปัจจุบัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาล ต.กลางดง อ.ปากช่อง จ. นครราชสีมา สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- การเกิดกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาลได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในหมู่บ้านและการสนับสนุนของทางรัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน การบริหารจัดการกองทุนได้จัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน การเรียนรู้และการพึ่งพาตนเองได้เปิดโอกาสให้คนในหมู่บ้านทุกคนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเรียนรู้ของตนเองและคนอื่น แต่ทั้งนี้ชาวบ้านในหมู่บ้านก็ยังไม่ถึงขั้นพึ่งพาตนเองได้ทั้งหมด ยังจะต้องอาศัยทางภาครัฐและบุคคลภายนอกเข้ามาช่วยอยู่

- ความเข้มแข็งของชุมชน คนในหมู่บ้านบุญบันดาล มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน

- ปัจจัยที่เป็นตัวส่งเสริมและขัดขวางของการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาล ปัจจัยในด้านบวก พบว่า ชาวบ้านมากู้ยืมเงินเพื่อไปดำเนินกิจการตามที่รอกไว้ในปีคำร้องขอกู้จริง เพราะส่วนใหญ่ชาวบ้านก็ทำอาชีพเกษตรเป็นหลักอยู่แล้ว ในการขอกู้เงินก็เพื่อที่จะไปใช้ในการเกษตรเท่านั้น ไม่ว่าจะไปเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ยาฆ่าแมลง ค่าแรงคนงาน เป็นต้น และในแต่ละเดือนก็มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ของกลุ่มสมาชิกผู้กู้ ภายในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซากในการประสบปัญหาในการทำอาชีพของคน

ส่วนปัจจัยในด้านลบนั้น พบว่า การกู้เงินกองทุนนั้นมีการให้กู้ยืมน้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้กู้จึงทำให้สมาชิกมาขอยืมกู้เงินไม่มากเท่าที่ควร ส่วนใหญ่จะยังคงไปกู้ยืมนายทุนนอกระบบ รวมไปถึงสหกรณ์การเกษตรด้วย ถึงดอกเบี้ยจะสูงแต่ให้กู้จำนวนที่สูง ทำให้ชาวบ้านขาดเงินทุนหมุนเวียนเพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถดำรงทุนให้เติบโตได้ในเวลาอันสั้น

2. วิธีการดำเนินการ

ผู้ประเมินได้เข้าไปศึกษาถึงบริบทชุมชนในหมู่บ้านบุญบันดาล โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบรายงาน(บร.) บางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์ชาวบ้านในหมู่บ้าน ผู้นำ กรรมการ บางส่วนเก็บจากแบบสอบถามเพื่อเจาะลึกถึงความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน และทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนของหมู่บ้านบุญบันดาล

3. ผลการดำเนินการ

ในการประเมินโครงการของหมู่บ้านบุญบันดาล ผู้ประเมินได้ใช้ทฤษฎี CIPP Model มาเป็นกรอบในการประเมิน โดยสรุปความได้ดังนี้

การประเมินครั้งนี้เราได้เป็นออกเป็น 2 ระบบ คือระบบ A การบริหารการจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และ ระบบ B การดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย ในการบริหารงานกองทุนนั้นเป็นไปตามระบบระเบียบที่ได้ตั้งไว้ทุกขั้นตอน มีการดำเนินงานอย่างโปร่งใส และรอบคอบในการคัดเลือกผู้กู้ ซึ่งในหมู่บ้านนี้ภาวะการกู้เงินน้อยมาก จึงไม่ค่อยมีสมาชิกมาขอกู้ยืมมากสักเท่าไร และยิ่งไปกว่านั้นการชำระเงินกู้คืนกระทำกันเป็นรายปี ทำการบริหารงานกองทุนไม่มีการเคลื่อนไหวอะไรมากนัก ในส่วนของผู้กู้ในหมู่บ้านบุญบันดาล สมาชิกที่กู้เงินไปนั้นได้นำเงินไปดำเนินงานตามที่ระบุไว้ในการขอกู้จริง แต่ทุกรายที่ได้สอบถามนั้นเห็นว่า เงิน 20,000 บาทน้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อการลงทุน

4. อภิปรายผล สรุปได้ดังนี้

- 1) การเกิดกองทุนของหมู่บ้านบุญบันดาล หมู่ที่ 2 เกิดขึ้นเพราะได้รับความร่วมมือของคนภายในหมู่บ้านเป็นอย่างดี และมีแนวโน้มว่ามีคนในหมู่บ้านจะมีส่วนร่วมมากขึ้นในอนาคต
- 2) ระบบบริหารกองทุนหมู่บ้านบุญบันดาลมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุน แบ่งหน้าที่การทำงานกันทำอย่างถูกต้อง โปร่งใส
- 3) มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยอาศัยบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านเข้ามาเป็นผู้ประสานงานในการทำให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
- 4) ชาวบ้านในหมู่บ้านบุญบันดาล มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน

5. ข้อเสนอแนะ

1) ในการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านอยากให้คณะกรรมการคำนึงถึงสมาชิกที่ยากจน อยากจะกู้แต่ไม่มีบุคคลค้ำประกันให้เพราะไม่แน่ใจในตัวบุคคลนั้น จึงอยากให้มีการจัดตั้งระเบียบในการกู้ยืมใหม่ โดยคำนึงถึงบุคคลที่อยากจะกู้แต่หาบุคคลค้ำประกันไม่ได้ และเรื่องของเงื่อนไขการอนุมัติเงินกู้ที่ควรพิจารณาเป็นประเภทของกิจการ ไป เช่น

- ด้านการเกษตร จำนวนเงินที่ให้กู้ น่าจะอยู่ในวงเงินตั้งแต่ 30,000 บาทขึ้นไป เพราะว่าชาวบ้านที่กู้ทำกิจการจริงนั้น บอกว่าเงิน 20,000 บาทนั้นน้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อการลงทุน

- ด้านการค้าขายและบริการนั้น จำนวนเงินที่ให้กุน่าจะอยู่ในวงเงิน 10,000 – 20,000 บาท เพราะว่ากิจการด้านการค้าขายจะมีเงินทุนหมุนเวียนอยู่ในร้านทุกวันอยู่แล้วจึงไม่น่ามีปัญหาอะไรกับการลงทุนเพิ่ม

2) การบริหารจัดการกองทุน มีดังนี้

- เรื่องของการชำระคืนเงินกู้ น่าจะมีการให้จ่ายเป็นรายเดือนในกรณีของสมาชิกผู้ที่กู้ไปค้าขาย บริการ ส่วนผู้ไปด้านเกษตรก็ชำระเป็นรายปีเหมือนเดิมเพราะว่าการเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องรอระยะเวลาเท่าที่ทำกันปัจจุบัน กรรมการตัดปัญหาให้เสียเป็นรายปีทุกคน มีผลทำให้เงินกองทุนมีแต่จ่ายออกไปเพียงอย่างเดียวไม่มีการรับเข้ามาเลยในแต่ละเดือน ถ้ามีสมาชิกมาขอกู้มาขายและทำให้เงินล้านหมดสมาชิกคนอื่น ๆ ก็ต้องรอระยะเวลาในการกู้อีก 1 ปีถึงจะมีเงินคืนกลับมา การบริหารกองทุนก็จะหยุดชะงักไปไม่มีการเคลื่อนไหวใด ๆ เลยและก็ทำให้ไม่ทราบว่าสมาชิกคนใดมีความน่าเชื่อถือในเรื่องของการคืนเงิน และสมควรจะพิจารณาให้กู้ต่อไปหรือไม่

- ควรจะมีการจัดอบรมให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีแก่คณะกรรมการกองทุน และเจ้าของกิจการ และควรให้หน่วยงานของรัฐจัดเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อความถูกต้องของการทำบัญชี

3) การนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน ในหมู่บ้านนี้ไม่มีปัญหาอะไรมากนักเพราะทุกคนที่กู้ก็เพื่อดำเนินกิจการของตนเองอยู่แล้ว จะมีปัญหาเฉพาะบางรายที่เริ่มทำธุรกิจใหม่ที่ยังไม่รู้ตลาด ไม่มีความรู้ในการทำธุรกิจจึงอยากให้คณะกรรมการใส่ใจกับกลุ่มผู้เหล่านี้สักหน่อย เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้ดำเนินธุรกิจต่อไป

4) การค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติม เรื่องการรวมตัวเป็นกลุ่มองค์กรของหมู่บ้านบุญบันดาล เพื่อสร้างรายได้เสริม ให้เป็นรูปธรรม อย่างเช่น กลุ่มหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล เป็นต้น ในหมู่บ้านบุญบันดาลมีกลุ่มแม่บ้านอยู่ 1 กลุ่มที่ตลาดสามารถรองรับได้ตลอดปี คือ กลุ่มเต้าเจี้ยว ซึ่งปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านได้ตั้งรายได้ตรงนี้ไป เพราะต่างคนต่างไม่มีเวลาให้กลุ่ม ซึ่งผู้ประเมินมองเห็นความมีคุณค่าของกลุ่มเต้าเจี้ยวนี้เพราะสอบถามกับทางผู้ใหญ่บ้านแล้วว่าผลิตภัณฑ์เต้าเจี้ยวที่เคยทำออกไปขายนั้น ขายดีมากไม่เพียงพอต่อตลาดผลิตออกมาไม่ทัน จึงไม่อยากจะให้ทิ้งสินค้าตัวนี้ไป อยากให้มีผู้สนับสนุนอย่างจริงจัง มีการรวมกลุ่มองค์กรอย่างเป็นทางการ เพื่อเป็นอาชีพเสริม สร้างรายได้ มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้าน และที่สำคัญอย่างยิ่งเป็นการส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้านและภูมิปัญญาชาวบ้านก็จะไม่หายไปจากหมู่บ้าน เป็นการถ่ายทอดวิชาความรู้แก่คนรุ่นหลังต่อไป

บรรณานุกรม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดและอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ : บริษัทสหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พ.ศ.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร แดงต่อรัฐสภา : 2544.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านนุญบันศาล., 2544 . ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านนุญบันศาล นครราชสีมา.

สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน.2545. วิชาการวิจัยชุมชน. นนทบุรี : บริษัทเอส อาร์ พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.

สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน.2545. วิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. นนทบุรี : บริษัทเอส อาร์ พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.

สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน.2545. ชุมชนวิชาการนิพนธ์. นนทบุรี : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.

สาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 : 2545 – 2549